

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in Engelbert Gangl

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Jakob Dimnik, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Nezakoniti razpisi nadučiteljskih mest. — Prva pot v ljubljanske šole in prvi dan v njih. — Ljudevit Stiasny: Kako bi se izboljšalo šolsko obiskovanje? — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Nezakoniti razpisi nadučiteljskih mest.

Pnogi c. kr. okrajni šolski svet, oziroma okrajni glavarji, v novejšem času posebno v tistih primerih, kadar se enorazrednica razširi v dvorazrednico, razpisujejo brez ozira na dozdanjega šolskega voditelja mesto nadučitelja na novi dvorazrednici.*) Bral sem pa take razpise za nadučiteljsko mesto tudi v slučajih, ko se je dvorazrednica razširila v trirazrednico ali štirirazrednico. Taki razpisi, ki so nekaka nezaupnica dotičnim šolskim voditeljem, oziroma nadučiteljem, in jim prizadevajo nepotrebne stroške, skrbi in pota, so popolnoma nezakoniti. Že razpis vis. c. kr. ministerstva za nauk in bogočastje z dné 28. marca 1872, št. 3015, min. ukaznik št. 29, je ukazal, da vselej, kadar se enorazrednica razširi v dvorazrednico, se iz-

*) Tak slučaj se je pripetil ravno kar z nadučiteljsko službo v Primskovem pri Kranju in v Šmartnem pod Šmarno Goro. Uredn.

vrši samo „die schulbehördliche Bestellung eines Oberlehrers“, t. j. nadučiteljskega mesta v primeru ni razpisavati, ampak c. kr. okrajni šolski svet vpraša krajni šolski svet, je li ta zadovoljen s tem, da se dozdanji šolski voditelj postavi za nadučitelja novi dvorazrednici. Ako je krajni šolski svet s tem zadovoljen in tudi c. kr. okrajni šolski svet pritrdi predlogu krajnega šolskega sveta, potem se nasvetuje — brez razpisa — c. kr. dež. šol. svetu, da izda dozdanjemu enorazredničnemu voditelju nadučiteljski dekret. Samo v tistih primerih, ko bi bila c. kr. okrajni in krajni šolski svet o tem različnega mnenja ali bi oba odklonila dozdanjega voditelja, bi se moralo nadučiteljsko mesto razpisati.

V slučajih, kadar se dvorazrednica razširi v večrazrednico, pa pravi navedeni ministerski razpis, „erscheint eine besondere Concursauschreibung nur in Fällen zulässig, wo dieses Amt (t. j. nadučiteljsko mesto) zugleich mit einer nothwendigen Lehrerstelle erledigt ist.“ To se

Prva pot v ljubljanske šole in prvi dan v njih.

(Konec.)

Pride zadnje jutro. Mati so cvrli, kar so sicer storili le o največjih praznikih; jaz sem se napravljaj v škornje „pobiksane“, dolgo suknjo debelogumbasto. „Zdaj sem že malo gospodu podoben!“ sem dejal ogledovaje se v zrkalu, pa se mi je tudi dozdevalo, da sem s suknjo nekakšno drugega, bolj „gosposkega“ duha oblekel; oče so nakladali na voz, bratje in sestre pa so me obsuli občudovaje, kako se mi suknja prileže, in popraševaje, ali se kaj bojim.

Zdaj jo primaha še botra, mi naloži za popotnico celo kopo dobrih nauk in srebrno dvajsetico, naj si kupim grozdja ali kako žemljo. Za nauke se nisem veliko zmenil, a dvajsetica me je tako osrečila, da ne bi bil šel menjat z nobeno živo dušo, in tudi, kdaj pa sem mogel dvajsetico imenovati svojo lastino — spravil sem jo v najglobokejši žep, kar jih je imela suknja, da je vsaj ne bi izgubil.

Žgance sem včasih tako mlatil, da se je vse kadilo, in tudi cvrtja nisem ravno po strani pogledaval — a danes sem zajel komaj tri žlice!

„Fant jej, pot je dolga!“ so vsi prigovarjali, toda fant ni mogel.

Po zajutruku gredó oče napregat, mati pa mi dajo polno culico klobas in potic, češ, da ne bo treba na poti denarja po nepotrebem izdajati. Marsikaj mi zatrjujejo, bratje in sestre pa mi dajo lepe nove mašne bukvice, polne podobice — a mlademu študentu, gospodu „in spe“, je prihajalo tako čudno, jezik se ni hotel majati in semtertja je kaka debela kapljica padla na lice in od tod na lepó, iz najlepšega domačega sukna narejeno suknjo, bogme, vsa prejšnja srčnost ga je zapustila!

„Zdaj sem že napregel!“ zavpijejo oče, in jaz jo pobrišem prav tiho na dvorišče in na voz, pa noge so bile kaj težke!

„No, roko mi boš vendar podal, pa bratom in sestram,“ rečejo mati. Storim. — „Hi, konjiček!“ rečejo oče. „Bog in sveti križ božji!“ rečejo mati. „Tonej, o Veliki noči nam pa le veliko podobice prinesi!“ zavpijejo tanki glasovi za menoj, in jaz oddrdram na vozu proti beli Ljubljani.

Po poti prisedejo še kaki štirje dijaki, ti so me zmerom kaj popraševali, a jaz sem le molčal in se skrivaj oziral nazaj, če se Begunje še kaj vidijo.

pravi: V takih primerih je razpisati nadučiteljsko mesto samo tedaj, kadar je imela dozdanja dvorazrednica samo začasnega nadučitelja, ali pa je bilo učiteljsko mesto prazno. Razpisi nadučiteljskih mest, kakor jih imam tukaj v mislih, so tedaj popolnoma nezakoniti — prava kranjska specialiteta! Pred leti se na Kranjskem tudi ni tako ravnalo, ampak nadučitelji so se postavljali v navedenih primerih, kakor zahteva ministerski ukaz. Naj se zatorej zastopniki učiteljstva v c. kr. okrajnih šolskih svétih odločno upró takemu samovoljnemu ravnanju! Vigilantibus jura!

Kako bi se izboljšalo šolsko obiskovanje?

(Spisal Ljudevit Stiasny.)

(Konec.)

Ker so se starši zadnjih olajšav v nekaterih krajih prav pridno posluževali, ker so otroci hodili le do 12. leta v vsakdanjo šolo, se je skrajšalo na ta način šolsko obiskovanje vsakdanje šole na pet ali celo na štiri leta. Razen tega so se izpuščali otroci tudi med šolskim letom isti dan, ko so dopolnili šesto leto. Na ta način se je skrajšalo šolsko obiskovanje vsakdanje šole zopet za več mesecev. Da se pa osobito pri poldnevem šolskem obiskovanju na ta način ne more doseči učnega zmotra, je pač umevno.

Razen tega so se dajale izpustnice takoj pri izstopu iz vsakdanje šole, kar je jako škodovalo ponavljalni šoli. Radi tega je dež. šol. svét za Kranjsko po z. z dné 11. listopada 1893, št. 2959 zaukazal, da je izdati učencem na občnih ljudskih šolah izpustnice le enkrat, in sicer šele tedaj, kadar so zadostili vsi šolski dolžnosti v zmislu § 17 deželnega zakona z dné 29. mal. travna 1873. leta in § 4 deželnega zakona z dné 28. svečna 1874. leta.

Da bi se gledé izstopa iz vsakdanje šole postopalo na vseh šolah našega okraja enakomerno, je zaukazal okr. šol. svét v Radovljici dné 21. grudna 1893, št. 1061, da morejo dobiti po V. oddelku točki 1 m. r. z dné 8. rož-

nika 1883, št. 10.618 gledé olajšave šolskega obiskovanja samo na javnih ljudskih šolah otroci, ki so se poučevali celih šest let, da je torej na vsak način siliti učence, da obiskujejo polnih šest let vsakdanjo šolo. Po tem ukazu morajo hoditi otroci, ki so vstopili s sedmim letom, v šolo do 13. leta, kar je vsekako potrebno, da se doseže učni zmoter. To je bil vendar glavni vzrok, da je bilo na tej ali oni šoli v tem šolskem letu neredno šolsko obiskovanje.

V nekaterih okrajih se ravnaajo vendar pri izstopu iz vsakdanje šole še vedno po § 17 deželnega zakona z dné 29. mal. travna 1873. leta ter radi tega ne jemljejo v poštev oproščenja v 1. šolskem letu. Nekateri okrajni šolski svéti dovolijo celo še vedno temu ali onemu učencu izstopiti med šolskim letom, ko je dovršil 12. leto starosti, ako je dosegel učni zmoter. To pa škoduje šolskemu obiskovanju našega okraja, osobito onih šol, kjer so prebivavci v ožji dotiki z onimi bližnjega okraja. Razen tega je le deloma vidno protislovje med deželno in državno šolsko postavo. Zato nekateri šolniki domnevajo, da Kranjska nima deleža pri olajšavah, kakoršne omenja novela z dné 2. vel. travna 1883. l., ter da se ne moremo ravnati po V. oddelku 1. točka omenjene novele, dokler ne bomo v Heinzovi zbirki na strani 67. brali drobno tiskane opombe „s tem je razveljavljen § 17 deželnega zakona z dné 29. mal. travna 1873. leta v tem, kolikor ne zahteva izrečno šestletnega obiskovanja.“

Da se torej gledé izstopa iz vsakdanje šole ravna na vseh šolah na Kranjskem enakomerno, je potrebno, da se naprosi vis. c. kr. dež. šol. svét za Kranjsko, da uredi enakomeren izstop iz vsakdanje šole za vso Kranjsko s primernim ukazom.

Po 2. odstavku § 21. državnega šolskega zakona z dné 2. vel. travna 1883. leta sme iz šole izstopiti učenec samo takrat, kadar zna najpotrebnejše, kar je zaukazano za ljudsko šolo, namreč verouk, branje, pisanje in računanje. Tudi ta paragraf se na naših šolah različno tolmači. Navadno se izpuščajo učenci iz vsakdanje šole, ako so

Pot se mi je dozdevala neizrečeno dolga. Ni me zanimala bistra Sava, tekoča ob poti, njive in travniki, niti različne vasi, popraševal sem le: „Bomo kmalu doli?“

„Vidiš, oni-le je ljubljanski grad“, pravijo dijaki, ko smo imeli Št. Vid že za hrbtom.

„Kaj? Ona črna in nizka hiša vrh hriba? Ljubljanci so pa res nemarni, da svojega gradu še ne pobelijo! Ko bi bili naša mati tukaj posestnica, pač bi take nesnage ne trpeli! Saj je naša hiša bolj bela, pa tudi majhno manj visoka!“ čudim se jaz v priprostosti svoji. Prišedši v Ljubljano, sem se držal zmerom očeta, da se ne bi izgubil med tako gnečo ljudi. Gospôda mi ni dopadla zaradi svoje čudne obleke, toliko bolj sem pa zijal na trgu nad tako množico vsakovrstnega blaga. Jaz bi bil ogledoval zmerom naprej, toda očetu se je mudilo; radi bi me bili koj vpisali, da bi šli potem brž na dom in bi ne zamudili preveč delavnikov.

„Boš že še ogledal te ropotije; meni se mudi!“ govoré oče, in brž greva na stanovanje. Kakih šest dijakov je bilo že tu in enega mi izbere gospodinja za „štruftarja“; oče so kaj zadovoljni in ga poprosijo, naj mi on nakupi potrebnih bukev.

Zdaj se greva zapisat. Pred vrati že stisnem klobuk pod pazduho, oče se odkašljajo in potrkajo. Ali so se mi

noge tresle, stopivšemu pred tako imenitnega gospoda; trdo sem se poprijel očetove kamižole. Gospod ogleduje izpričevalo begunjske šole in me vpraša, ali znam kaj nemški. A namesto odgovora se skrijem za očetov hrbet; oče pripovedujejo, da nekaj znam in da naj me gospod le kaj pobara. Res gospod popraša: „Kaj se pravi: grem v šolo?“ — Oče me primejo za roke in me potisnejo pred se, pa migajo, naj srčno odgovorim. Jaz prestavim: „Gehen in Schule“ in si pokrijem s klobukom obraz. Tako je gorlo iz mene, kakor bi bil na žerjavici stal.

„Malo trda bo; fant bo moral kaj priden biti, če bo hotel, da ne zaostane“, reče gospod pri odhodu.

Akoravno sem se prej šol kaj malo bal — te besede so me vendar vsega poparile; Ljubljana me ni več zanimala, nič se mi ni ljubilo ogledavati, besede gospodove so mi vedno zvenele po glavi. Drugega dné oče odidejo, priporočivši me gospodinji in „štruftarju“. Spremiti si jih nisem upal, da bi se ne izgubil v veliki Ljubljani, a s solznim okom sem gledal raz okna za njimi.

Moj pomočnik mi dá kupljene knjige, pogledam in o strah in groza — vse nemške! Zvečer sem se že moral krščanski nauk učiti, da bom v šoli pri razlaganju že znal, kakor je rekel „štruftar“, kojega sem moral vikati, ako ravno še ni bil oženjen, kar me je kaj togotilo. Krščanski